

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA W SEKTORZE MŚP

Praktyczne aspekty tworzenia,
funkcjonowania i likwidacji
przedsiębiorstwa

redakcja naukowa Jadwiga Glumińska-Pawlic

Dominika Bielecka, Klaudia Derela, Jadwiga Glumińska-Pawlic
Paulina Grzybczyk, Artur Hofman, Jan Markowicz
Marek Mikuła, Agata Mrozińska, Artur Oleś
Klaudia Orpik, Jakub Sikorski, Łukasz Zarzycki

ZAGADNIENIA PRAWNE

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA W SEKTORZE MŚP

Praktyczne aspekty tworzenia,
funkcjonowania i likwidacji
przedsiębiorstwa

redakcja naukowa Jadwiga Glumińska-Pawlic

Dominika Bielecka, Klaudia Derela, Jadwiga Glumińska-Pawlic
Paulina Grzybczyk, Artur Hofman, Jan Markowicz
Marek Mikuła, Agata Mrozińska, Artur Oleś
Klaudia Orpik, Jakub Sikorski, Łukasz Zarzycki

ZAGADNIENIA PRAWNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 października 2019 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne i łamanie
Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8160-866-4

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	15
WSTĘP	17
ROZDZIAŁ I	
ZAGADNIENIA OGÓLNE	19
Kim jest przedsiębiorca?	19
Co to jest sektor MŚP?	21
Jakie są źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw?	21
Jakie są sposoby wspierania rozwoju MŚP ze strony państwa?	22
ROZDZIAŁ II	
CZĘŚĆ USTROJOWA	25
1. Zakładanie działalności	25
Jak założyć profil zaufany ePUAP?	25
Jak założyć podpis kwalifikowany?	26
Czym jest system S24?	27
Jak założyć spółkę z o.o. za pomocą systemu S24?	29
Czym jest działalność regulowana?	31
2. Odpowiedzialność przedsiębiorcy jako kierownika jednostki	33
Jaka jest odpowiedzialność przedsiębiorcy w przypadku prowadzenia indywidualnej działalności gospodarczej?	33
Jaka jest odpowiedzialność przedsiębiorcy w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w formie spółek prawa handlowego?	34
ROZDZIAŁ III	
PODATKI	37
1. Zobowiązania podatkowe	37
Co to są daniny publiczne?	37
Co to jest podatek?	38
Co to jest opłata?	39
Co to jest cło?	40
Co to są niepodatkowe należności budżetowe?	41
Jakie podatki obciążają przedsiębiorcę?	44
Co to jest zobowiązanie podatkowe?	45

Jak powstają zobowiązania podatkowe?	45
Jaka jest różnica między podatnikiem a płatnikiem lub inkasentem?	46
Na czym polega zabezpieczenie wykonania zobowiązań podatkowych?	47
Jakie są sposoby wygaśnięcia zobowiązań podatkowych?	48
W jakiej formie przedsiębiorca powinien regulować podatki?	49
Kto może podpisywać deklaracje podatkowe?	49
Kto i kiedy może skorygować złożoną deklarację podatkową?	50
Kto ponosi odpowiedzialność za zobowiązania i zaległości podatkowe?	50
2. Podatki dochodowe	51
2.1. Ogólne informacje	51
Co jest istotą podatku dochodowego?	51
Co jest zakresem podmiotowym podatku dochodowego?	52
Za jaki okres przedsiębiorca płaci podatki?	53
Jakie są podstawowe formy opodatkowania przedsiębiorcy jako osoby fizycznej?	54
Kto może skorzystać z podatku liniowego?	55
Kiedy przedsiębiorca może korzystać ze zryczałtowanego podatku dochodowego?	56
Kiedy przedsiębiorca nie może skorzystać z ryczałtu?	58
Jakie są stawki podatku ryczałtowego?	59
Dla kogo karta podatkowa?	60
Jakie podatki dochodowe płaci przedsiębiorca prowadzący działalność w formie osoby prawnej?	61
Jakie są stawki podatku dochodowego od osób prawnych?	62
Kiedy można zastosować stawkę uprzywilejowaną w podatku dochodowym od osób prawnych?	62
Co jest podstawą opodatkowania podatkiem dochodowym?	63
Jak przedsiębiorca może wykorzystać stratę podatkowo?	64
Kiedy przedsiębiorca płaci podatek dochodowy, a kiedy zaliczki na podatek dochodowy?	65
Kiedy przedsiębiorca może płacić zaliczkę miesięczną, a kiedy kwartalną?	66
W jakiej wysokości i kiedy przedsiębiorca wpłaca zaliczki na podatek dochodowy?	67
Kiedy przedsiębiorca ma prawo do płacenia tzw. zaliczki uproszczonej?	68
Kiedy przedsiębiorca rozlicza się z podatku?	69
2.2. Przychody	70
Jaka jest ogólna definicja przychodu?	70
Czym jest przychód z działalności gospodarczej?	71
Jak dokumentować przychody z działalności gospodarczej?	74
Co powinna zawierać faktura?	76
Czy środki otrzymane za wykonywanie kontraktu menadżerskiego stanowią przychód z działalności gospodarczej?	77
2.3. Koszty uzyskania przychodów	78
Co to jest koszt uzyskania przychodów?	78
Związek kosztu z osiągniętym przychodem	79
Jak dokumentować koszty?	79
Jakie są przykładowe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów?	80
2.4. Danina solidarnościowa	82
Co to jest danina solidarnościowa?	82

W jakiej wysokości i kiedy trzeba wpłacić daninę solidarnościową?	83
2.5. Podatek od dochodów z niezrealizowanych zysków (<i>exit tax</i>)	84
Czym jest <i>exit tax</i> ?	84
Jakie zdarzenia będą opodatkowane <i>exit tax</i> ?	84
Co jest podstawą opodatkowania <i>exit tax</i> ?	85
Jaka jest stawka i termin zapłaty <i>exit tax</i> ?	86
3. Podatek od towarów i usług (VAT)	86
3.1. Dostawa towarów i świadczenie usług	86
Jakie zdarzenia gospodarcze stanowią odpłatną dostawę towarów?	86
Czy nieodpłatne przekazanie towarów podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług?	88
Jakie są przesłanki uprawniające do skorzystania ze zwolnienia z opodatkowania prezentów o małej wartości i próbek?	89
Kiedy powstaje obowiązek podatkowy przy dostawie towarów?	90
Jakie czynności stanowią świadczenie usług w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług?	92
Czy tzw. refakturowanie usług podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług?	94
Kiedy powstaje obowiązek podatkowy przy świadczeniu usług?	94
3.2. Podstawa opodatkowania i stawki podatku	95
Co stanowi podstawę opodatkowania podatkiem od towarów i usług?	95
Jakie elementy składają się na podstawę opodatkowania?	96
O jakie kwoty obniża się podstawę opodatkowania?	97
Ile wynoszą stawki podatku od towarów i usług?	98
Jakie są przesłanki zastosowania stawki 0% do eksportu towarów?	100
3.3. System zwolnień w podatku VAT	101
Jaka wartość sprzedaży uprawnia do skorzystania ze zwolnienia podmiotowego, określonego w art. 113 ust. 1 i 9 u.p.t.u.?	101
Jakie zdarzenia i czynności nie są wliczane do limitu zwolnienia podmiotowego określonego w art. 113 ust. 1 i 9 u.p.t.u.?	101
W jakich przypadkach brak jest możliwości skorzystania ze zwolnienia podmiotowego?	102
Czy istnieje możliwość rezygnacji ze zwolnienia z art. 113 ust. 1 i 9 u.p.t.u.?	103
Jakie czynności związane z dostawą nieruchomości korzystają ze zwolnień przedmiotowych zawartych w art. 43 u.p.t.u.?	103
Czy tzw. najem mieszkaniowy podlega opodatkowaniu podatkiem VAT?	105
Jakie usługi o charakterze finansowym i ubezpieczeniowym podlegają zwolnieniom przedmiotowym z podatku VAT?	106
3.4. Odliczenie podatku	107
Na czym polega mechanizm odliczenia podatku?	107
Czym jest podatek naliczony?	108
Jakich pojazdów dotyczy ograniczenie w odliczeniu podatku?	108
Od jakich wydatków związanych z pojazdami samochodowymi przysługuje prawo odliczenia 50% kwoty podatku naliczonego?	110
Jakie są zasady prowadzenia ewidencji przebiegu pojazdu?	110
Kiedy nie przysługuje prawo odliczenia podatku naliczonego?	111
Kiedy podatnik może odliczyć podatek?	113

Co w przypadku wykazania nadwyżki podatku naliczonego nad podatkiem należnym?	114
3.5. Reverse charge	116
Na czym polega mechanizm odwrotnego obciążenia?	116
Jakie są przesłanki zastosowania mechanizmu odwrotnego obciążenia?	116
3.6. Dodatkowe zobowiązanie w podatku VAT	119
Jaka jest istota i charakter dodatkowego zobowiązania podatkowego w podatku od towarów i usług?	119
W jakich przypadkach organ podatkowy jest uprawniony do nałożenia dodatkowego zobowiązania podatkowego w wysokości odpowiadającej 30% kwoty zaniżenia zobowiązania podatkowego albo kwoty zawyżenia zwrotu różnicy podatku, zwrotu podatku naliczonego lub różnicy podatku do obniżenia podatku należnego za następnne okresy rozliczeniowe?	119
W jakich przypadkach nie znajdzie zastosowania sankcja przewidziana w art. 112b ust. 1 u.p.t.u.?	120
W jakich przypadkach wysokość dodatkowego zobowiązania podatkowego wyniesie 20%?	121
Jakie są przesłanki zastosowania przez organy podatkowe kwalifikowanej stawki dodatkowego zobowiązania podatkowego?	121
3.7. Rejestracja do VAT	122
Czy podmioty korzystające ze zwolnień mają obowiązek złożenia zgłoszenia rejestracyjnego?	122
W jakich przypadkach organ rejestracyjny może odmówić rejestracji do podatku?	123
Kiedy naczelnik urzędu skarbowego może wykreślić podatnika z rejestru?	124
Jakie czynności należy podjąć w związku z zaprzestaniem działalności?	125
4. Inne podatki i pozostałe zagadnienia	126
4.1. Podatek akcyzowy	126
Jakie są cechy podatku akcyzowego?	126
Kto jest podatnikiem akcyzy?	127
Jakie czynności podlegają opodatkowaniu podatkiem akcyzowym?	130
Jak wygląda rejestracja do celów podatku akcyzowego?	134
Jakie są najważniejsze zwolnienia w podatku akcyzowym?	135
4.2. Podatek od czynności cywilnoprawnych	138
Jakie czynności podlegają opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych i kto jest jego podatnikiem?	138
Jak ustala się podstawę opodatkowania w podatku od czynności cywilnoprawnych i jakie są stawki podatku?	140
Kiedy powstaje obowiązek podatkowy w podatku od czynności cywilnoprawnych?	142
Jakie czynności nie podlegają opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych lub są zwolnione od podatku?	143
4.3. Podatki lokalne	144
Jak opodatkowane są nieruchomości przedsiębiorcy?	144
Co podlega opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości?	144
Kto jest podatnikiem podatku od nieruchomości i jakie są jego obowiązki informacyjne?	145

Jakie są stawki podatku od nieruchomości i kto je ustala?	147
Jakie są zwolnienia od podatku od nieruchomości?	148
Co podlega opodatkowaniu podatkiem rolnym?	149
Kto jest podatnikiem podatku rolnego?	150
Jakie są zwolnienia od podatku rolnego?	151
Jakie są zasady opodatkowania gruntów podatkiem leśnym?	152
Kto jest podatnikiem podatku od środków transportowych?	153
Jakie środki transportowe podlegają opodatkowaniu?	154
Jakie są stawki podatku i terminy płatności?	154
Jakie są zwolnienia od podatku od środków transportowych?	155
4.4. Opłaty	156
Co to jest opłata skarbowa i jakie czynności jej podlegają?	156
Kto i kiedy wnosi opłatę skarbową?	158
Co to jest opłata targowa i jaki ma charakter?	159
Co to jest opłata reklamowa oraz kto i za co ją ponosi?	159
Co to jest opłata recyklingowa?	161
Jakie są opłaty za korzystanie ze środowiska i kto je ponosi?	162
Kto i na jakich zasadach ponosi opłaty z tytułu wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz poboru wód?	163
Co to jest opłata adiacencka?	164
Co podlega opłacie paliwowej i kto ją ponosi?	165
Kto i kiedy ponosi opłatę za usunięcie z drogi i parkowanie pojazdów?	166
4.5. Interpretacje podatkowe i decyzje zabezpieczające	167
Czym jest interpretacja indywidualna prawa podatkowego?	167
Jak uzyskać interpretację indywidualną?	168
Czym jest opinia zabezpieczająca?	169
4.6. Schematy podatkowe	170
Co to jest schemat podatkowy?	170
Co to jest kryterium głównej korzyści?	172
Jakie są cechy rozpoznawcze schematu podatkowego?	172
Kto jest zobowiązany do raportowania i kiedy powinien to zrobić?	173
Kim jest promotor?	173
Kim jest korzystający?	174
Kim jest wspomagający?	174
Jakie są sankcje za brak zaraportowania schematu podatkowego?	175
4.7. Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania	176
Czym jest klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania?	176
W jaki sposób organy podatkowe mogą zastosować przepisy dotyczące klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania?	177
Jak podatnik może zapobiec zastosowaniu przez Szefa KAS przepisów w zakresie klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania?	177
4.8. Odsetki i ulgi podatkowe oraz pomoc <i>de minimis</i>	178
Czym są odsetki i od czego są naliczane?	178
Jak obliczyć wartość odsetek od zaległości?	178
Kiedy można stosować obniżoną stawkę odsetek?	180
Kiedy należy stosować podwyższoną stawkę odsetek?	180
Na jakie ulgi może liczyć przedsiębiorca?	181

Kiedy ulga podatkowa może zostać udzielona?	181
Jakie warunki należy spełnić, żeby ulga podatkowa mogła zostać udzielona?	182
Co to jest pomoc <i>de minimis</i> ?	184
W jakiej formie może być udzielona pomoc <i>de minimis</i> ?	184
Kto nie może korzystać z pomocy <i>de minimis</i> ?	185

ROZDZIAŁ IV

PRAWO	187
1. Firma przedsiębiorcy	187
Co to jest firma?	187
Jakie są zasady i ograniczenia w tworzeniu firmy?	187
Jak powinna wyglądać firma osoby fizycznej?	189
Jak powinna wyglądać firma osoby prawnej?	189
Jak powinna wyglądać firma spółki osobowej?	190
Jak powinna wyglądać firma spółki kapitałowej?	192
Czy istnieją jakieś inne obowiązkowe elementy firmy?	192
Czy firmę można zbyć?	193
Jak chronić firmę?	193
2. KRS/CEIDG	194
Czym jest Krajowy Rejestr Sądowy?	194
Jakie podmioty podlegają wpisowi do rejestru przedsiębiorców KRS?	195
Czym jest CEIDG?	196
Jak dokonać wpisu do CEIDG?	197
Jaka działalność może być nieewidencjonowana?	199
Jak dokonać wpisu do KRS?	199
Wpis deklaratoryjny czy konstytutywny?	201
3. Umowy w obrocie gospodarczym	202
W jaki sposób oznaczyć strony umowy?	202
W jaki sposób można zawrzeć umowę, by była wiążąca?	206
Czym różni się zadatek od zaliczki?	208
Czy można utajnić treść umowy? W jaki sposób chronić swoje tajemnice handlowe?	208
Jak zapobiec działalności konkurencyjnej współpracownika, pracownika, kontrahenta, podwykonawcy?	209
4. Zabezpieczenie umów	210
Jak zabezpieczyć się przed niewykonaniem umowy przez kontrahenta?	210
Czym jest weksel?	210
Jakie korzyści daje zabezpieczenie wekslowe?	211
Jak prawidłowo sporządzić weksel własny <i>in blanco</i> (deklarację wekslową)?	212
Czym różni się zastaw od zastawu rejestrowego?	213
W jaki sposób ustanowić zastaw rejestrowy?	215
Czym jest przewłaszczenie na zabezpieczenie? Czym różnią się od siebie typy przewłaszczenia na zabezpieczenie?	215
Czym jest kara umowna? Jak prawidłowo zastrzec karę umowną?	216
Jak ustalić wysokość kary umownej?	217
Czy zastrzeżoną karę umowną można obniżyć?	217
Co zrobić, gdy kara umowna nie rekompensuje poniesionej szkody?	218

5. Windykacja należności	218
W jaki sposób przedsiębiorcy mogą polepszyć swoją płynność finansową naruszoną przez zatory płatnicze?	218
Czym jest działalność gospodarcza oraz jaka jest pozycja przedsiębiorcy w systemie prawnym?	222
Jakie są podstawowe różnice w obrocie pomiędzy przedsiębiorcami i obrocie pomiędzy przedsiębiorcami a konsumentami?	223
Jakie są podstawowe prawa i obowiązki przedsiębiorców na mocy Prawa przedsiębiorców?	225

ROZDZIAŁ V

KSIĘGOWOŚĆ I RACHUNKOWOŚĆ	229
1. Podatkowa księga przychodów i rozchodów kontra pełna księgowość	229
Podatkowa księga przychodów i rozchodów (PKPiR) – kto ma obowiązek jej prowadzenia?	229
Kto jest zobowiązany do prowadzenia ksiąg rachunkowych?	231
Podatkowa księga przychodów i rozchodów czy księgi rachunkowe – co wybrać, gdy możemy zdecydować?	233
Księgowość wewnętrzna czy outsourcing?	234
2. Sprawozdanie finansowe	235
Jakie są obowiązki związane z zamknięciem roku obrotowego?	235
Jak określić rok obrotowy?	236
Kiedy rok obrotowy jest dłuższy niż 12 miesięcy?	236
Czy rok obrotowy pokrywa się z rokiem podatkowym?	237
Jaki jest zakres prac oraz harmonogram związany z zamknięciem roku?	238
Jaką rolę pełni sprawozdanie finansowe?	240
Jakie są funkcje sprawozdania finansowego?	240
Jakie są cechy sprawozdania finansowego?	240
Jakie są elementy sprawozdania finansowego?	241
Kto jest odbiorcą i użytkownikiem sprawozdania finansowego?	242
Jakie są terminy związane ze sporządzeniem, zatwierdzeniem i złożeniem sprawozdania finansowego?	243
Jakie można stosować uproszczenia, sporządzając sprawozdanie finansowe?	244
Jakie uproszczenia może stosować jednostka mikro?	245
Jakie uproszczenia może stosować jednostka mała?	245
3. Sprawozdanie z działalności	246
Czym charakteryzuje się sprawozdanie z działalności jednostki?	246
Które jednostki muszą sporządzać sprawozdanie z działalności?	247
Z jakich elementów powinno składać się sprawozdanie z działalności jednostki (przykładowa struktura)?	248
4. Składanie sprawozdań	249
Gdzie i w jakim terminie złożyć dokumenty finansowe?	249
W jakiej formie sporządzić sprawozdanie i kto musi je podpisać?	250
Jak zatwierdzić sprawozdanie finansowe?	250
Jak wygląda bezpłatna procedura umieszczenia dokumentów w Repozytorium Dokumentów Finansowych?	251
W jakiej formie załączyć dokumenty finansowe do zgłoszenia w systemie RDF?	252

Kto może złożyć dokumenty finansowe odpłatnie w ramach systemu S24 (w przypadku braku osoby fizycznej, której numer PESEL jest ujawniony w Rejestrze)?	253
Co w przypadku niezłożenia sprawozdania w terminie?	253
ROZDZIAŁ VI	
FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI	255
Jakie są możliwości uzyskania dofinansowania podjęcia działalności gospodarczej ze środków krajowych?	255
Jakie są możliwości pozyskania dotacji z Unii Europejskiej na rozpoczęcie działalności gospodarczej?	257
ROZDZIAŁ VII	
PRAWO PRACY	261
1. Formy zatrudnienia	261
Jakie są różnice pomiędzy umową o pracę a zleceniem?	261
Czy minimalne wynagrodzenie odnosi się również do umowy zlecenia?	263
Czy należy opłacać ubezpieczenia społeczne w przypadku umowy zlecenia?	263
Zlecenie czy dzieło?	264
2. Zakład Ubezpieczeń Społecznych	265
Jakie zadania pełni ZUS i jak ukształtowano w polskim systemie prawnym kwestię ubezpieczeń społecznych?	265
Komu przysługuje preferencyjny ZUS i ulga na start?	266
Czym jest składka zdrowotna?	267
Jak wygląda kontrola ZUS-u?	267
ROZDZIAŁ VIII	
POZOSTAŁE ZAGADNIENIA	271
1. Znaki towarowe	271
Czym jest znak towarowy?	271
Jak zarejestrować znak towarowy w Polsce (ochrona na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej)?	272
Jak zarejestrować unijny znak towarowy?	274
Jak zarejestrować znak towarowy w ramach procedury międzynarodowej?	275
2. Ochrona konkurencji i konsumentów	276
Kim jest konsument?	276
Czym zajmuje się Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów?	277
Jakie kompetencje posiada rzecznik konsumentów?	278
Z czego powinien się składać regulamin sklepu internetowego?	278
3. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców	280
Kim jest Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców?	280
Jakie kompetencje posiada Rzecznik MŚP?	280
W jaki sposób zwrócić się o pomoc do Rzecznika MŚP?	282
4. Rozporządzenie 2016/679	283
Czym są dane osobowe zwykłe i wrażliwe?	283
Kim jest administrator danych osobowych, podmiot przetwarzający, odbiorca danych i inspektor danych osobowych?	285

Co to jest przetwarzanie danych osobowych?	304
Jakich zasad musi przestrzegać administrator danych osobowych, aby przetwarzać dane osobowe zgodnie z RODO?	306
Na jakich podstawach można przetwarzać dane osobowe?	310
Jakie obowiązki obciążają administratora na podstawie RODO?	313
Jakie uprawnienia przysługują osobom, których dane dotyczą?	316

ROZDZIAŁ IX

ZAWIESZENIE I LIKWIDACJA	321
1. Zawieszenie	321
Czym jest zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej?	321
Na jaki okres można zawiesić działalność gospodarczą?	322
Jakie mogą być źródła zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej?	323
Jakie warunki trzeba spełnić, żeby zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej?	323
Jak zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej, będąc współnikiem spółki cywilnej?	324
Co powinien zawierać wniosek o wpis informacji o zawieszeniu oraz wznowieniu wykonywania działalności gospodarczej?	324
Jakie kroki należy podjąć, by skutecznie zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej?	325
Jak podjąć zawieszoną działalność gospodarczą?	327
Jaki jest koszt złożenia wniosków o zawieszenie i o wznowienie wykonywania działalności gospodarczej?	327
Jakie są skutki niezłożenia wniosku o wpis informacji o wznowieniu wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę?	327
Jak kształtuje się obowiązek ubezpieczeń społecznych w okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej?	328
2. Likwidacja	329
Czym jest likwidacja i jakie podmioty podlegają likwidacji?	329
Jaki charakter prawny i ustrój wewnętrzny oraz zewnętrzny ma spółka w likwidacji?	331
Kto może być likwidatorem?	338
Czy można wszcząć likwidację spółki kapitałowej w organizacji?	338
Jak dokonać zgłoszenia otwarcia likwidacji?	339
Jak sporządzić bilans otwarcia likwidacji?	341
Co należy zrobić z tzw. nadwyżką polikwidacyjną w majątku?	343
Kiedy i jak zakończyć postępowanie likwidacyjne?	344
Jaką odpowiedzialność cywilnoprawną ponoszą likwidatorzy?	346
3. Rozwiązanie	348
Jakie są przyczyny rozwiązania spółek prawa handlowego?	348
4. Transformacje podmiotowo-przedmiotowe spółek	357
Jakie podmioty mogą dokonać przekształcenia?	357
Jakie są ograniczenia przekształcenia?	358
Jakie są skutki prawne przekształcenia?	358
Jakie podmioty mogą się połączyć i jak?	359
Jakie są skutki prawne połączenia?	359

Jakie podmioty mogą się dzielić i na jakich zasadach?	360
Jakie są skutki prawne podziału?	360
5. Upadłość i restrukturyzacja	361
Upadłość czy restrukturyzacja?	361
Jakie postępowanie restrukturyzacyjne wybrać?	362
Jakie są konsekwencje niezłożenia wniosku o upadłość lub restrukturyzację w terminie?	363
Jaka jest rola i obowiązki nadzorca sądowego lub zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym?	365
BIBLIOGRAFIA	369

WYKAZ SKRÓTÓW

- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.)
- k.k.s.** – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. 2018 r. poz. 1958 ze zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.** – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.)
- k.r.o.** – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- k.s.h.** – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 505 ze zm.)
- o.p.** – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2019 r. poz. 900 ze zm.)
- p.o.ś.** – ustawa z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2019 r. poz. 1396 ze zm.)
- pr. bank.** – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 2187 ze zm.)
- pr. przed.** – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 ze zm.)
- pr. up.** – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 498 ze zm.)
- pr. restr.** – ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2019 r. poz. 243 ze zm.)
- pr. weksl.** – ustawa z 28.04.1936 – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2016 poz. 160)
- p.w.p.** – ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 776)
- rozporządzenie 2016/679 / RODO** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (Dz.Urz. UE L 119, s. 1, ze zm.)
- u.CEIDG** – ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1291 ze zm.)
- u.d.u.r.** – ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 381 ze zm.)

-
- u.f.p.** – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.)
- u.g.o.o.o.** – ustawa z 13.06.2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowanio-
wymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 542 ze zm.)
- u.KRS** – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2019 r.
poz. 1500 ze zm.)
- u.o.d.o.** – ustawa z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2019 r.
poz. 1178)
- u.p.a.** – ustawa z 6.12.2008 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 864 ze zm.)
- u.p.c.c.** – ustawa z 9.09.2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U.
z 2019 r. poz. 1519)
- u.p.d.o.f.** – ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U.
z 2019 r. poz. 1387 ze zm.)
- u.p.d.o.p.** – ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U.
z 2019 r. poz. 865 ze zm.)
- u.p.o.l.** – ustawa z 12.01.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2019 r.
poz. 1170)
- u.p.t.u.** – ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2018 r. poz. 2174
ze zm.)
- u.r.** – ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.)
- u.RMŚP** – ustawa z 6.03.2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców (Dz.U.
poz. 648)
- u.SN** – ustawy z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2019 r. poz. 825)
- u.s.u.s.** – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r.
poz. 300 ze zm.)
- u.u.i.g.w.** – ustawa z 9.04.2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie
danych gospodarczych (Dz.U. z 2019 r. poz. 681 ze zm.)
- u.z.n.k.** – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2019 r.
poz. 1010 ze zm.)
- u.z.p.d.** – ustawa z 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektó-
rych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (Dz.U. z 2019 r. poz. 43
ze zm.)
- u.z.r.r.z.** – ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U.
z 2018 r. poz. 2017)

WSTĘP

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią ponad 99% polskiego sektora przedsiębiorstw. Wytwarzają one ponad 60% PKB, zatrudniając ponad 6,5 mln osób. Małe firmy stanowią także ponad 99% z 88 mln przedsiębiorstw w Unii Europejskiej i 17 mln firm w Stanach Zjednoczonych. Odgrywają zatem istotną rolę nie tylko w gospodarce naszego kraju, ale i w gospodarce światowej. Podstawowymi wskaźnikami decydującymi o tym, że firma należy do sektora MŚP, są liczba zatrudnionych pracowników, która nie może przekroczyć 250 osób, oraz kryteria finansowe: roczny obrót takiej firmy nie może być wyższy niż 50 mln euro lub roczna suma bilansowa musi być niższa niż 43 mln euro. Te dwa ostatnie kryteria stosuje się zamiennie, biorąc pod uwagę wskaźnik, który jest korzystniejszy dla przedsiębiorstwa. Wymagania te są takie same we wszystkich krajach Unii Europejskiej i wynikają z rozporządzenia Komisji Europejskiej (WE) nr 364/2004 z 25.02.2004 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 70/2001 i rozszerzającego jego zakres w celu włączenia pomocy dla badań i rozwoju¹. W ramach sektora MŚP wyróżnia się trzy rodzaje firm: mikroprzedsiębiorstwa, małe firmy oraz średnie firmy, których cechy określono w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z 17.06.2014 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu², a co za tym idzie – w ustawie z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców³.

Rozwój tej kategorii przedsiębiorstw uzależniony jest od wprowadzania pozytywnych rozwiązań procesowych, produktowych, technologicznych, strukturalnych, które pozwolą im dostosować się do zachodzących zmian oraz zbudować przewagę konkurencyjną na rynku. Mimo wielu atrybutów sektor MŚP boryka się z licznymi wyzwaniami, bowiem przedsiębiorstwa te koncentrują się głównie na rynku lokalnym, rzadko decydując się na podjęcie działalności eksportowej. Mają także małą skłonność do współpracy z innymi firmami oraz cechuje je niski potencjał ekonomiczny, ponieważ mają duże problemy z pozyskaniem zewnętrznego finansowania. Ich rozwój najczęściej opiera się na środkach właściciela tej firmy, wypracowanych

¹ Dz.Urz. UE L 63, s. 22, ze zm.

² Dz.Urz. UE L 187, s. 1, ze zm.

³ Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 ze zm.

wcześniej oraz pochodzących z bieżącej działalności. Przedsiębiorstwom tym trudniej też zdobywa się nowe rynki głównie ze względu na brak środków na marketing. Doceniając ich rolę w gospodarce, państwo stara się wspierać ten sektor, pomagając w tworzeniu tzw. klasy średniej, której źródłem utrzymania nie powinna być nisko opłacana i kwalifikowana praca najemna na niskich szczeblach drabiny organizacyjnej przedsiębiorstw. Kraje z gospodarką opartą na zasadach wolnego rynku z przewagą w społeczeństwie klasy średniej osiągają wyższy poziom rozwoju cywilizacyjnego i gospodarczego. Popularność sektora MŚP wynika także z tego, że rośnie zapotrzebowanie na usługi i produkty bardzo indywidualne, natomiast globalne korporacje nie dostarczają takich produktów o oczekiwanej przez klienta jakości.

Zdarza się jednak, że małe firmy prowadzą przedsiębiorcy z niewielkim doświadczeniem biznesowym, co powoduje, że rzadko mają one strategię i stale borykają się z problemami finansowymi. I chociaż rośnie zapotrzebowanie na zindywidualizowane towary i usługi, a polityka państwa i UE w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości i zrównoważonego rozwoju zmierza do ułatwienia prowadzenia działalności biznesowej i zwiększenia dostępu do nowych technologii i finansowania przeznaczonego na rozpoczęcie oraz rozwój działalności przedsiębiorstw, to ich liczba stale się zmienia, a przyczynia się do tego wysoka zmienność koniunktury w gospodarce, silna presja konkurencji, wysokie koszty pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania, trudności w znalezieniu nowych rynków zbytu, ale także niski prestiż społeczny przedsiębiorcy, wynikający często z braku wiedzy.

Prezentowana książka stanowi zatem próbę przedstawienia – w formie pytań i odpowiedzi – praktycznych aspektów tworzenia, funkcjonowania i likwidacji przedsiębiorstwa zaliczonego do sektora MŚP. Publikacja została przygotowana przez prawników i ekonomistów, praktyków wspólnie prowadzących kancelarię doradztwa prawnopodatkowego, uczestniczących aktywnie w tworzeniu i obsłudze finansowej tego typu firm. Mamy nadzieję, że niniejsze opracowanie traktowane będzie jako rzetelne źródło wiedzy dla polskich małych i średnich przedsiębiorców już prowadzących działalność, ale także dla osób, które taką działalność zamierzają rozpocząć.

Jadwiga Glumińska-Pawlic
Artur Hofman

Rozdział I

ZAGADNIENIA OGÓLNE

Kim jest przedsiębiorca?

Pojęcie przedsiębiorcy i działalności gospodarczej jest od wielu lat przedmiotem zainteresowania zarówno nauki publicznego prawa gospodarczego, jak i przedstawicieli nauk ekonomicznych. Przedsiębiorca jest bowiem centralnym pojęciem dla prawa, ale również podstawową jednostką tworzącą gospodarkę w znaczeniu ekonomicznym.

Przedsiębiorca jako kwalifikowany podmiot występujący w obrocie korzysta z konstytucyjnych gwarancji, biorąc czynny udział w życiu gospodarczym, podejmując działania na własne ryzyko gospodarcze oraz ponosząc za nie pełną odpowiedzialność prawną.

W polskim systemie prawnym brak jest jednolitej definicji pojęcia przedsiębiorcy. W zależności od gałęzi prawa ustawodawca wprowadza definicję przedsiębiorcy adekwatną do specyfiki stosunków regulowanych danym aktem prawnym. Tym samym definicje przedsiębiorcy zawierają m.in. Kodeks cywilny, Prawo przedsiębiorców, ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁴, ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁵ oraz ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów⁶. Elementem wspólnym jest dla nich definiowanie przedsiębiorcy jako podmiotu prawa, który prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Niezależnie od definicji legalnych najczęściej spotykanym błędem w praktyce jest rozumienie pojęcia przedsiębiorcy jako synonimu przedsiębiorstwa lub firmy czy też rezerwowanie tego pojęcia wyłącznie dla spółek kapitałowych, z wyłączeniem osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą.

Abstrahując od wielości definicji występujących w aktach prawnych, za podstawowe należy uznać definicje zawarte w Kodeksie cywilnym oraz Prawie przedsiębiorców,

⁴ Dz.U. z 2019 r. poz. 1387 ze zm.

⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 1010 ze zm.

⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 369 ze zm.

które weszło w życie 30.04.2018 r. i zastąpiło dotychczas obowiązującą ustawę z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁷.

Zgodnie z brzmieniem art. 43¹ k.c. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której została przyznana przez przepisy ustawy zdolność prawna (art. 33¹ k.c.), prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Powyższe ujęcie pojęcia przedsiębiorcy zostało oparte na dwóch kryteriach – podmiotowym (określającym, jakie podmioty można uznać za przedsiębiorcę) oraz funkcjonalnym, które wskazuje cechy, jakimi powinien wykazywać się przedsiębiorca, dotyczące prowadzonej przez niego działalności.

Z kolei w świetle art. 4 pr. przed. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą, a także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Cechą wyróżniającą przedsiębiorcę spośród podmiotów występujących w obrocie gospodarczym jest prowadzenie przez niego działalności gospodarczej. Nie można zatem mówić o przedsiębiorcy w oderwaniu od prowadzonej przez niego działalności. W świetle art. 3 pr. przed. działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Wykonywanie działalności gospodarczej oznacza, że dla uzyskania statusu przedsiębiorcy nie wystarczy fakt jej podejmowania (dokonywania stosownych działań przygotowujących jej rozpoczęcie). Działalność tę należy po jej uprzednim podjęciu rzeczywiście wykonywać.

Wyróżnia się przedsiębiorców *sensu stricto*, czyli prowadzących działalność w celu zarobkowym, we własnym imieniu i zawodowo, oraz przedsiębiorców *non for profit*, którzy nie działają głównie w celu zarobkowym, ale mogą prowadzić działalność gospodarczą z przeznaczeniem zysków na cele statutowe. Poza tym stosowany jest także podział przedsiębiorców na rejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym i w innych rejestrach (CEIDG, rejestry wolnych zawodów).

Jednocześnie nie sposób nie zauważyć, iż przytoczona powyżej definicja legalna pojęcia przedsiębiorcy jedynie w części nawiązuje do definicji występującej w naukach ekonomicznych. Tam za przedsiębiorcę uznaje się osobę „zajmującą się działalnością gospodarczą, która odkrywa potencjalnie zyskowe możliwości, organizuje i kieruje przedsięwzięciami mającymi produktywny charakter”⁸. Kategoria ta nie obejmuje osoby, która wnosi wkład do spółki handlowej⁹.

⁷ Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.

⁸ Zob. D.R. Kamerschen, R.B. McKenzie, C. Nardinelli, *Ekonomia*, Gdańsk 1991, s. 18.

⁹ Zob. G. Materna, *Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji*, Warszawa 2009, s. 46.

Co to jest sektor MŚP?

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP, MŚP, ang. SMEs – *small and medium-sized enterprises*) zdefiniowano w rozporządzeniu 364/2004. Od 1.01.2005 r. do tej grupy zostały zaliczone również mikroprzedsiębiorstwa. Cechy, które musi posiadać przedsiębiorstwo, aby zostało zaliczone do kategorii MŚP w Unii Europejskiej, określono w rozporządzeniu 651/2014. I tak do kategorii mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) należą przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników i których roczny obrót nie przekracza 50 mln euro lub roczna suma bilansowa nie przekracza 43 mln euro. W kategorii MŚP małe przedsiębiorstwo definiuje się jako przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 50 pracowników i którego roczny obrót lub roczna suma bilansowa nie przekracza 10 mln euro, natomiast do kategorii mikroprzedsiębiorstw zalicza się podmiot, który zatrudnia mniej niż 10 pracowników i którego roczny obrót lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 mln euro. Podział ten uwzględniono także w przepisach Prawa przedsiębiorców.

Jakie są źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw?

Źródła finansowania przedsiębiorstwa możemy podzielić na:

- a) wewnętrzne, do których zaliczamy zysk zatrzymany, wpływy ze sprzedaży aktywów oraz nadwyżki środków pieniężnych;
- b) zewnętrzne, do których należą: emisja akcji / zwiększenie udziałów, kredyty bankowe, emisja papierów dłużnych, leasing, kredyt kupiecki (zobowiązania z tytułu dostaw i usług), inne zobowiązania krótkoterminowe (operacyjne) oraz dotacje.

Oprócz wskazanych źródeł w praktyce gospodarczej środki finansowe mogą również pochodzić z: funduszy *private equity*, franczyzy, faktoringu, środków z funduszy pomocniczych, emisji innych papierów wartościowych, poręczeń kredytowych oraz innych pożyczek.

Finansowanie wewnętrzne (inaczej samofinansowanie) traktowane jest jako podstawowe źródło finansowania gwarantujące rozwój przedsiębiorstwa i osiągnięcie określonych korzyści właścicieli. W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw są to zazwyczaj środki właściciela firmy inwestowane w działalność w momencie jej zakładania oraz środki wypracowane przez firmę w trakcie jej funkcjonowania. Za wewnętrzne źródła finansowania uznaje się zasadniczo wszystkie sposoby finansowania, które nie angażują kapitału osób trzecich (wyłączając właścicieli przedsiębiorstwa). Z kolei finansowanie zewnętrzne to dopływ środków finansowych spoza firmy. Jest ono głównie wykorzystywane w procesach rozwojowych, gdy konieczny jest znaczny dopływ kapitału. Finansowanie to polega przede wszystkim na zwiększaniu kapitałów własnych, m.in. poprzez przyjmowanie dodatkowych wspólników, udziałowców, lub na zwiększaniu poziomu zadłużenia w oparciu o kapitał obcy.

Książka zawiera omówienie – w formie pytań i odpowiedzi – praktycznych aspektów tworzenia, funkcjonowania i likwidacji przedsiębiorstwa zaliczonego do sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Autorzy przedstawili najważniejsze zagadnienia dotyczące wymagań formalno-prawnych związanych z założeniem działalności gospodarczej oraz roli i odpowiedzialności przedsiębiorcy jako kierownika jednostki.

W opracowaniu omówiono problemy związane m.in. z:

- powstawaniem i wygasaniem zobowiązań publicznoprawnych,
- schematami podatkowymi oraz klauzulą przeciwko unikaniu opodatkowania,
- umowami w obrocie gospodarczym,
- windykacją należności i likwidacją zatorów płatniczych,
- rachunkowością i sprawozdawczością finansową,
- obowiązkami wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- ochroną konkurencji i konsumentów,
- ochroną danych osobowych i zasad ich przetwarzania,
- zawieszeniem i likwidacją działalności oraz rozwiązaniem spółek,
- transformacją spółek oraz upadłością i restrukturyzacją.

Publikacja stanowi rzetelne źródło wiedzy zarówno dla polskich małych i średnich przedsiębiorców, jak i dla osób, które zamierzają rozpocząć działalność gospodarczą.

Książka przygotowana została przez zespół doświadczonych prawników i ekonomistów, praktyków zatrudnionych w śląskich kancelariach doradztwa prawno-podatkowego, uczestniczących aktywnie w tworzeniu i obsłudze finansowo-prawnej małych i średnich przedsiębiorstw. Wśród Autorów są doradcy podatkowi, adwokaci, biegły rewident, a także aplikanci (radcowscy i adwokaccy), natomiast redaktorem naukowym jest profesor nauk prawnych, doradca podatkowy Jadwiga Glumińska-Pawlic, autorka wielu publikacji z zakresu prawa podatkowego, pracownik naukowy Uniwersytetu Śląskiego, przewodnicząca Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do Spraw Doradztwa Podatkowego, uznany ekspert w zakresie szeroko rozumianych finansów publicznych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

